

KORRIDORET EKOLOGJIKE SI NYJE NDËRLIDHËSE PËR RRËQEBULLIN E BALLKANIT DHE LLOJE TË TJERA TË RREZIKUARA NË SHQIPËRI

Publikuar nga:
PPNEA

Fotografitë:
Ilir Shyti
Melitjan Nezaj
© PPNEA

Autorë:
Aleksandër Trajçe
Klaudja Koçi
Eldisa Zhebo
Bledi Hoxha
Emir Gjyzeli

Redaktore:
Lorena Pyze Xhafaj

Me mbështetjen e:
Prespa Ohrid Trust Fund dhe
Programi për Rimëkëmbjen e
Rrëqebullit të Ballkanit

ROLI JETIK I KORRIDOREVE EKOLOGJIKE

Në një kohë kur bota natyrore përballlet me presione të vazhdueshme, korridoret ekologjike dalin në pah si një zgjidhje e rëndësishme për biodiversitetin. Këto korridore nuk janë thjesht rrugë kalimi; ato janë fijet thelbësore që lidhin habitate të fragmentuara, duke u mundësuar llojeve si rrëqebulli i Ballkanit, ariu i murrmë dhe dhia e egër të vazhdojnë ciklin e tyre jetësor.

Korridoret ekologjike janë hapësira gjeografike të përcaktuara, që qeverisen dhe menaxhohen për të ruajtur ose rivendosur lidhjen e habitateve dhe proceseve ekologjike. Njëkohësisht, këto korridore njihen si zona përshkueshmërie për lloje të rëndësishëm të ekosistemeve ujore, duke lehtësuar lëvizjen dhe përhapjen e popullatave, individëve dhe materialit gjenetik ndërmjet popullatave dhe ekosistemeve.

Pavarësisht se Zonat e Mbrojtura janë thelbësore për strehimin e biodiversitetit, ato nuk janë më të mjaftueshme për ta ruajtur atë.

Kamera kurth © PPNEA

Ndryshimet klimatike, shpyllëzimi dhe zgjerimi i pakontrolluar urban po zvogëlojnë habitatet natyrore me një ritëm alarmues. Për këtë arsye, nevojiten masa konkrete për të ruajtur dhe përmirësuar korridoret ekologjike midis Zonave të Mbrojtura dhe atyre pa status ruajtjeje. Nevoja urgjente për të vepruar nuk ka qenë kurrë më e madhe. Ruajtja e këtyre korridoreve është thelbësore për të mbrojtur dhe rimëkëmbur lloje të rrezikuara në mënyrë kritike, si rrëqebulli i Ballkanit, dhe për të garantuar funksionet jetike të ekosistemeve. Korridoret ekologjike ofrojnë një dritë shprese, një zgjidhje strategjike që mbron biodiversitetin ndërsa rrit qëndrueshmërinë e peizazheve.

Parku Kombëtar i Alpeve të Shqipërisë, PPNEA

Bashkohuni me ne për të zbuluar se si korridoret ekologjike të Shqipërisë, nga Cukal-Munellë deri tek 'Tomorr-Vjosë', mund të formësojnë një të ardhme të qëndrueshme, duke lidhur njerëzit me natyrën dhe duke riformuar ruajtjen e biodiversitetit në sfidat e ndryshimeve globale.

PIKËNISJA E KONCEPTIT TË KORRIDOREVE EKOLOGJIKE

Që nga fillimet e saj mbi 30 vjet më parë, ideja e korridoreve ekologjike ka evoluar nga një koncept i thjeshtë në një strategji kyçe për ruajtjen e biodiversitetit dhe përballjen me ndikimet e ndryshimeve klimatike. **Koncepti fillestar u prezantua nga studiues dhe ekologë në vitet '90, të cilët vëzhguan se fragmentimi i habitateve po ndikonte ndjeshëm në uljen e popullatave të specieve të egra.** Një nga teoritë kryesore që i dha shtysë kësaj ideje ishte Teoria e Biogeografisë së Ishujve, e zhvilluar nga Robert MacArthur dhe Edward Wilson. Kjo teori argumentonte se lidhjet midis habitateve të ndara (të cilat funksionojnë si ishuj ekologjikë) janë thelbësore për të mbajtur gjallë biodiversitetin dhe për të parandaluar izolimin gjenetik.

Fillimisht, korridoret ekologjike u menduan si një mënyrë për të lidhur rezervatet natyrore të vogla, por me kalimin e kohës u kuptua se ato mund të luajnë një rol edhe më të madh në krijimin e rrjeteve të qëndrueshme ekologjike. Këto korridore filluan të implementoheshin si pjesë e strategjive kombëtare dhe ndërkombëtare për ruajtjen e natyrës, duke u promovuar nga organizata si IUCN dhe WWF. Në vitin 2020, IUCN përfshiu zyrtarisht konceptin e korridoreve ekologjike në udhëzuesit e saj, duke njohur rolin e tyre jetik në ndërlidhjen e habitateve dhe sigurimin e mbijetesës së specieve të rrezikuara. Ky zhvillim reflekton një përparim të rëndësishëm, duke i dhënë konceptit një kuadër të qartë dhe të zbatueshëm në nivel global. Aktualisht, studime po kryhen globalisht për të gjetur mënyrën më të mirë të përfshirjes së korridoreve ekologjike në peizazh në nivel rajonal (lumenj të vegjël), kombëtar dhe ndërkombëtar (lumenjtë kryesorë ose vargmalet malore). Duke lidhur Zonat e Mbrojtura (zonat thelbësore) përmes korridoreve, krijohet një rrjet zonash natyrore ose 'rrjet ekologjik'.

ALEKSANDËR TRAJÇE, PPNEA

"Për të zbutur rrezikun për zhdukjen e llojeve dhe për të adresuar sfidat që vijnë nga ndryshimet mjedisore globale, është e domosdoshme të zgjerojmë fokusin tonë përtej Zonave të Mbrojtura drejt peizazhit në shkallë të gjerë dhe konektivitetit të tij."

KORRIDORET EKOLOGJIKE NË KUADRIN E KONVENTAVE NDËRKOMBËTARE

Korridoret ekologjike janë tashmë pjesë integrale e konventave dhe nismave ndërkombëtare që adresojnë biodiversitetin dhe ndryshimet klimatike. Disa prej tyre përfshijnë:

Konventën për Larminë Biologjike (CBD)

Konventën për Ruajtjen e Llojeve Shtegtuës (CMS)

Strategjinë për Biodiversitetin e BE-së dhe Direktiva e Shpendëve dhe Habitave

Rrjetin Ekologjik Natura 2000

Strategjinë e BE-së për Infrastrukturën e Gjelbër

Konventën Europiane për Peizazhin

Organizatën Ndërqeveritare për Ndryshimet Klimatike (IPCC)

Platformën për Shkencën dhe Politikbërjen e Biodiversitetit dhe Shërbimeve të Ekosistemit (IPBES)

Unioni Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës (IUCN)

Konventën Ndërkombëtare për Ligatinat (Ramsar)

Këto konventa dhe nisma ndërkombëtare theksojnë rëndësinë e ndërlidhjes ekologjike si një komponent kyç për ruajtjen e biodiversitetit dhe përmirësimin e rezistencës së ekosistemeve ndaj ndryshimeve klimatike.

KORRIDORET EKOLOGJIKE SI MEKANIZËM PËR PËRMBUSHJEN E DETYRIMEVE LIGJORE

Korridoret ekologjike ofrojnë një mekanizëm të rëndësishëm për avancimin e detyrimeve ligjore për të cilat vende si Shqipëria duhet të bëjnë progres në ruajtjen e natyrës. Ky zhvillim kontribuon gjithashtu në qasjen më të gjerë të njohur si 'Zgjidhje të Bazuar në Natyrë', të cilat IUCN i përkufizon si "veprime për të mbrojtur, menaxhuar në mënyrë të qëndrueshme dhe rikthyer ekosistemet natyrore ose të modifikuara, që adresojnë sfidat shoqërore duke siguruar njëkohësisht mirëqenie për njerëzit dhe përfitime për biodiversitetin."

TRE TIPET KRYESORE TË KORRIDOREVE EKOLOGJIKE

Korridore lineare; këto janë breza të gjatë e të pandërprerë të vegjetacionit, të tilla si gardhe, rripa pyjesh dhe bimësi që rritet në brigjet e lumenjve dhe përrrenjve;

Korridore kalimi; një seri habitatesh të vogla, të palidhura, të cilat përdoren për të gjetur strehim, ushqim ose për të pushuar;

Korridoret e peizazhit; këto përbëhen nga elementë të ndryshëm peizazhi, të pandërprerë, të cilët ofrojnë mbulim të mjaftueshëm për një udhëtim të sigurt nga një zonë thelbësore në tjetrën.

KLAUDJA KOÇI, PPNEA

"Për ruajtjen dhe promovimin e këtyre zonave me rëndësi është e domosdoshme që të gjithë aktorët (qendror, rajonal e lokal), të bashkëpunojnë për një qeverisje të mirë."

Planifikimi territorial kombëtar, planet vendore, si dhe planet e menaxhimit të Zonave të Mbrojtura përfaqësojnë instrumentë ligjor me rëndësi për të ruajtur zonat e konektivitetit, duke marrë në konsideratë kriteret dhe rëndësinë e korridoreve ekologjike.

KONTRIBUTI I FONDAÇIONIT PONT DHE PARTNERËVE TË TIJ

Që nga viti 2022, Fondacioni PONT ka mbështetur tre studime rajonale dhe kombëtare nga PPNEA dhe partnerë të tjerë. Këto studime kanë identifikuar shtatë zona kyçe të konektivitetit në Shqipëri, Maqedoninë e Veriut dhe Greqi. Në Shqipëri, këto korridore përfshijnë:

○ Cukal-Munellë-Balgjaj-Martanesh

○ Drini i Zi

○ Polis-Valamarë-Rungajë-Moravë-Gramoz

○ Tomorr-Vjosë

Për të fokusuar përpjekjet tona për ruajtjen e konektivitetit, u zhvillua një model vlerësimi për identifikimin e mini korridoreve apo siteve ekologjike brenda zonës së konektivitetit "Cukal - Munellë - Balgjaj - Martanesh", që merr në konsideratë kriteret si:

- a) rëndësia ekologjike,
- b) potenciali i konektivitetit,
- c) mundësitë për përfshirjen e konektivitetit,
- d) gatishmëria për mbështetje nga palët e interesit
- f) fizibiliteti dhe potenciali për qëndrueshmërinë afatgjatë.

Nëpërmjet kësaj qasje, partnerët e projektit kanë përcaktuar katër korridore ekologjike brenda zonës së konektivitetit.

ZONA 1 NIKAJ - MËRTUR - CURRAJ - IBALLË

Gjatësia: **20 km²**

Gjerësia: **17 km²**

Vendodhja gjeografike dhe konektiviteti: **Parku Kombëtar i Alpeve të Shqipërisë – Parku Natyror i Munellës**

ZONA 2 SKAVICË

Gjatësia: **26 km²**

Gjerësia: **14 km²**

Vendodhja gjeografike dhe konektiviteti: **Parku Natyror Korab - Koritnik – Parku Natyror i Munellës – Parku Kombëtar Lurë - Dejë**

Parku Natyror Munellë, PPNEA

ZONA 3 BALGJAJ - DHOKS

Gjatësia: **21.5 km²**

Gjerësia: **12.5 km²**

Vendodhja gjeografike dhe konektiviteti: **Parku Natyror "Mali me Gropa-Bizë-Martanesh" – Parku Kombëtar i Dajtit**

ZONA 4 FUSHË STUDEN - PREVALLË - OSTREN

Gjatësia: **18 km²**

Gjerësia: **11.5 km²**

Vendodhja gjeografike dhe konektiviteti: **Parku Kombëtar Shebenik**

Partnerët e projektit:

**Instituti për Ndryshim dhe
Lidership në Shqipëri, Tiranë**

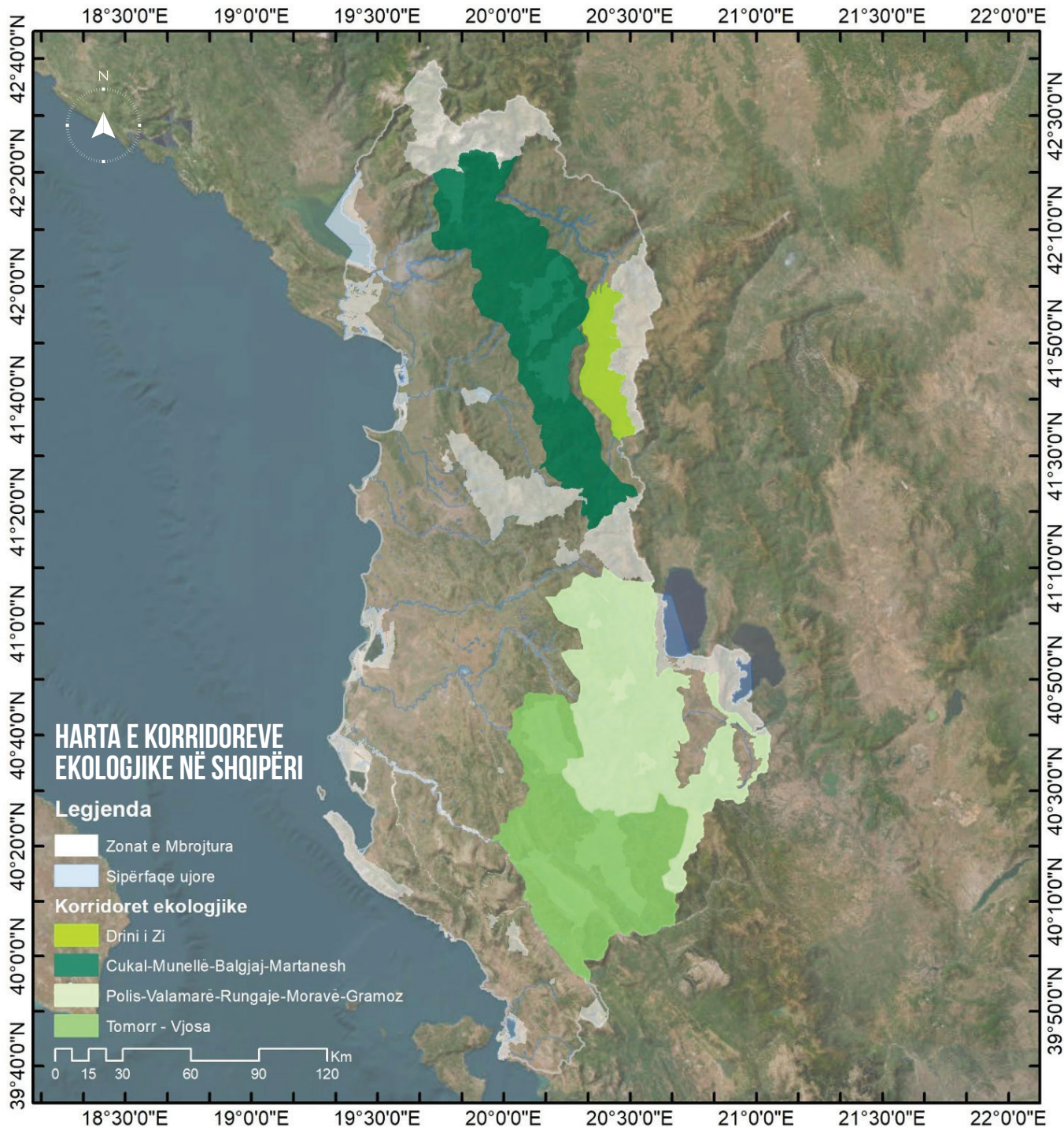
**Ekspertët e Rinj
Mjedisor, Dibër**

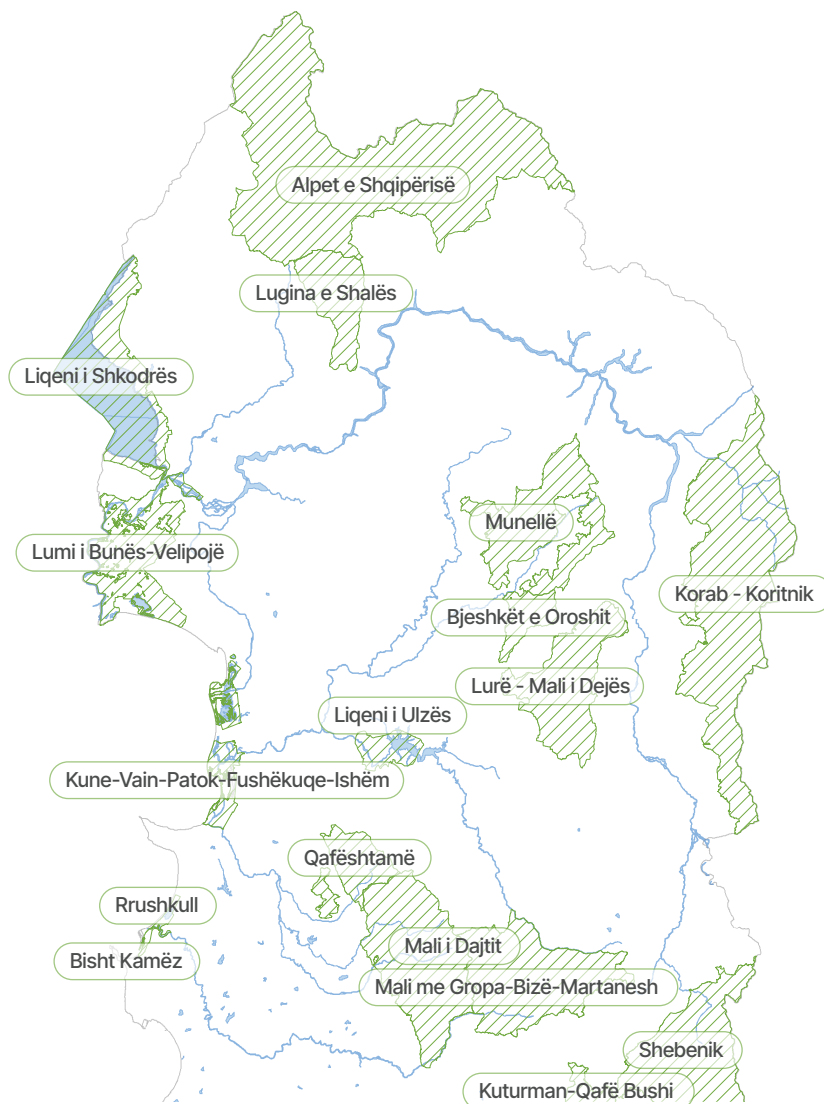
**Ekologët për
Rajonin, Kukës**

Kohëzgjatja e projektit:
2023-2025

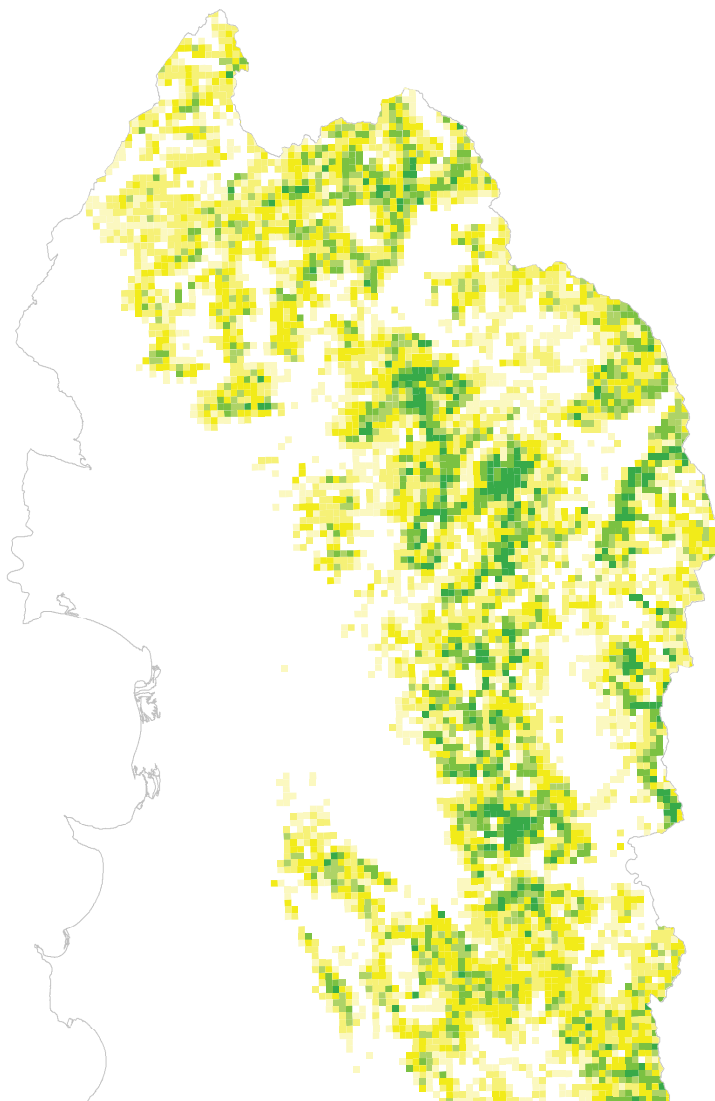

Zonat e Mbrojtura në rajonin
verior të Shqipërisë

Sipërfaqe
ujore

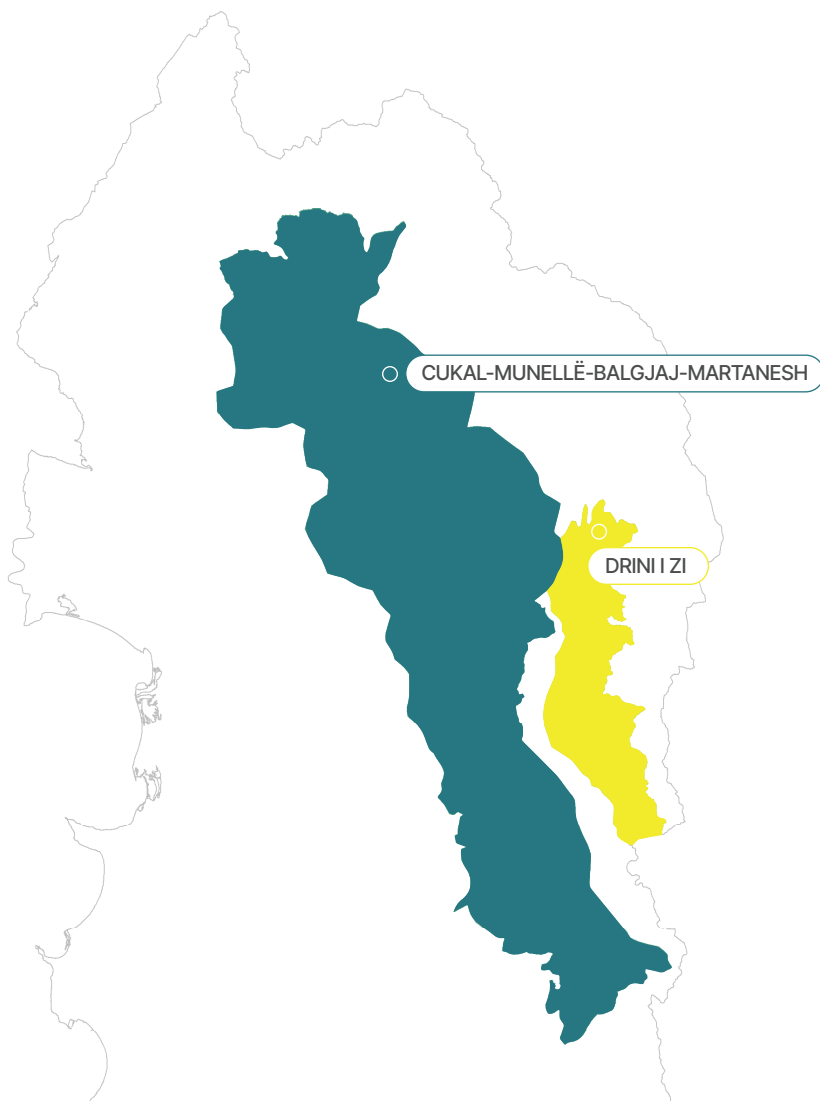
Shpërndarja e llojeve flamur

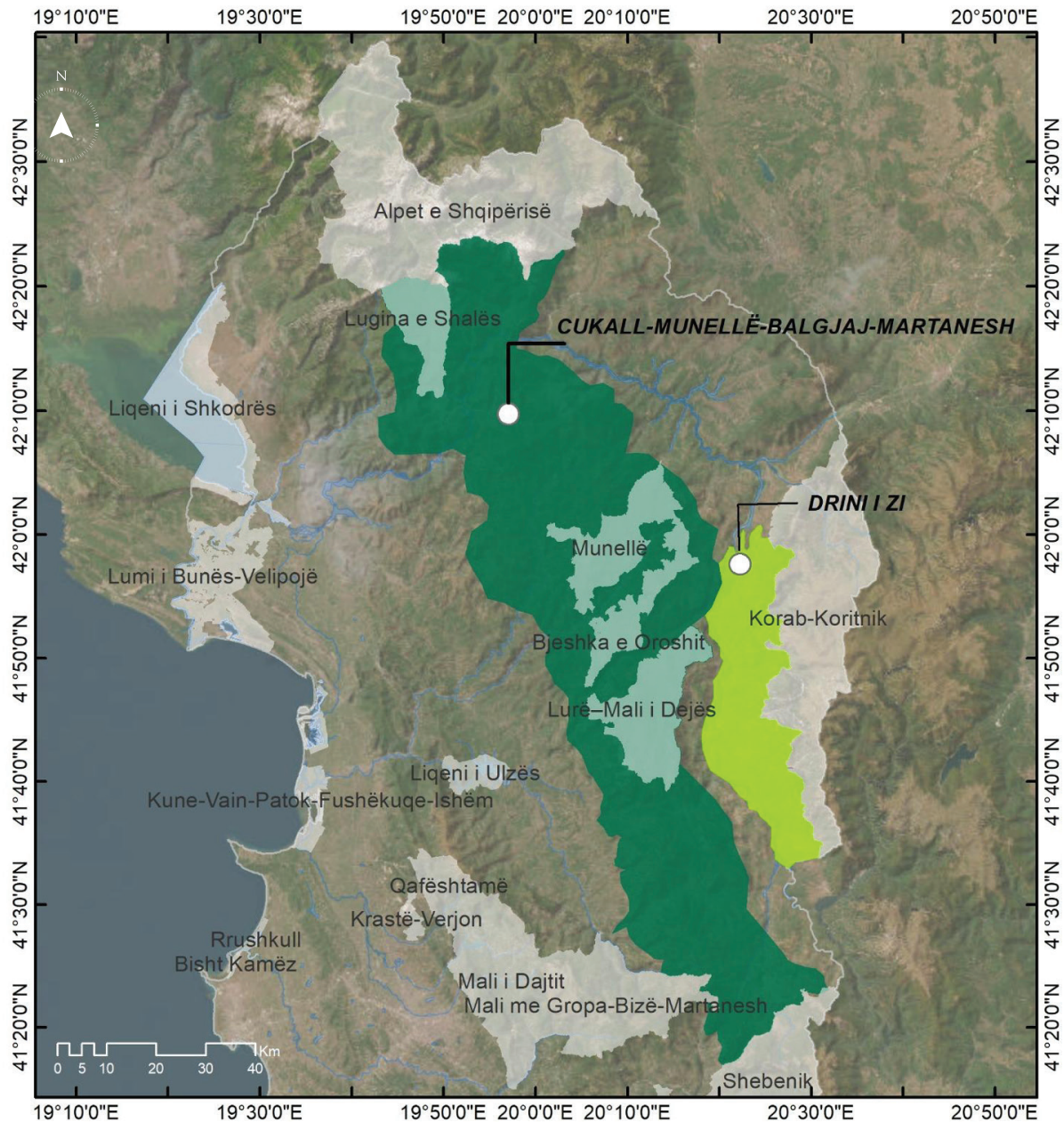
Përhapje e ulët në territor

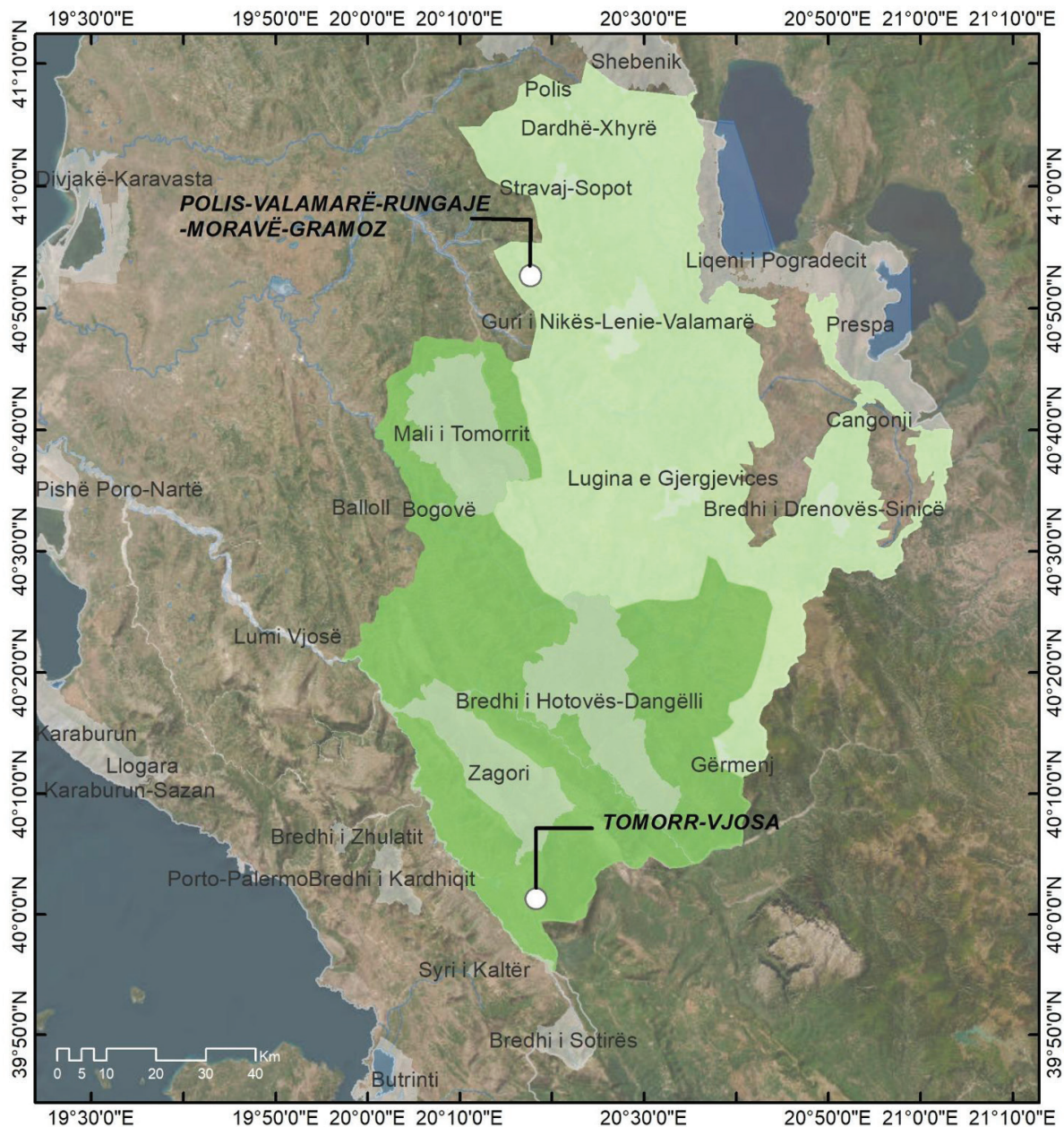
Përhapje e lartë në territor

HARTA E KORRIDOREVE EKOLOGJIKE TË RAJONIT VERIOR "ÇUKALL-MUNELLË-BALGJAJ-MARTANESH" DHE "DRINI I ZI"

HARTA E KORRIDOREVE EKOLOGJIKE TË RAJONIT JUG-LINDOR “POLIS - VALAMARË - RUNGAJË - MORAVË - GRAMOZ” DHE “TOMORR - VJOSË”

KËRCËNIMET AKTUALE, SFIDAT E KORRIDOREVE EKOLOGJIKE

Prerjet e paligjshme të pyjeve; Aktiviteti mineral; Braktisja e praktikave tradicionale të përdorimit të tokës;

Urbanizimi i vendbanimeve rurale dhe shndërrimi i tokës; Turizmi i paqëndrueshëm;

Shfrytëzimi i paqëndrueshëm dhe intensiv i burimeve ujore; Ekzistenca dhe ndërtimi i HEC-eve;

Ndërtimi i rrugëve të paplanifikuara; Peshkimi dhe gjuetia e paligjshme.

PLANIFIKIMI I TERRITORIT DHE ANALIZA INSTITUCIONALE

**RAST STUDIMOR "RRITJA E KONEKTIVITETIT
PËRGJATË BREZIT TË GJELBËR"**

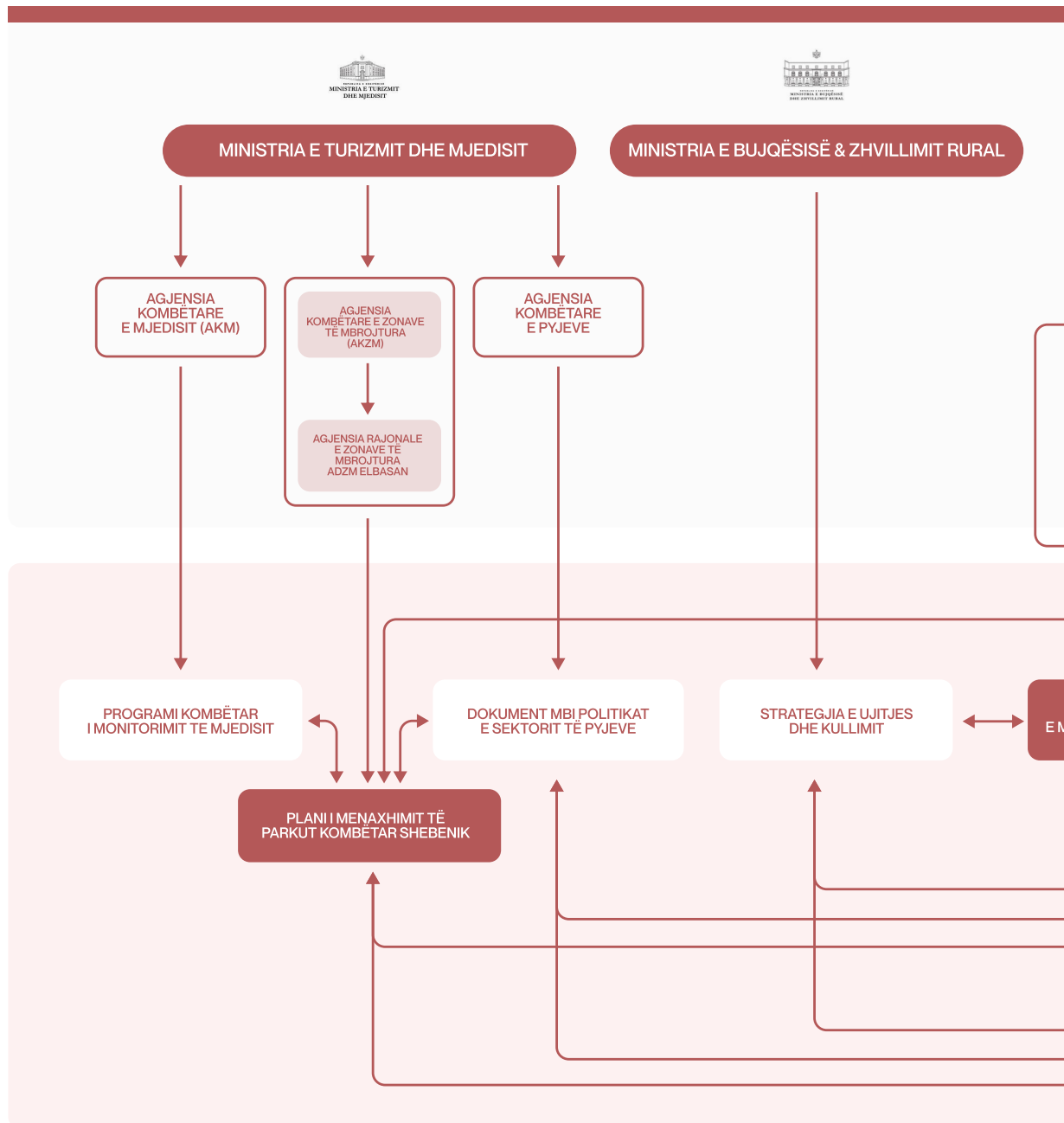
Analiza e legjislacionit mbi Infrastrukturën e Gjelbër në Shqipëri.

Planifikimi hapësinor në Shqipëri drejtohet nga një rrjet kompleks institucionesh, legjislacionesh dhe instrumentesh që synojnë menaxhimin e burimeve natyrore, zonave të mbrojtura dhe zhvillimin e territorit. Institucionet kryesore përgjegjëse për këto çështje përfshijnë Ministrinë e Turizmit dhe Mjedisit, Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë, si dhe Ministrinë e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural.

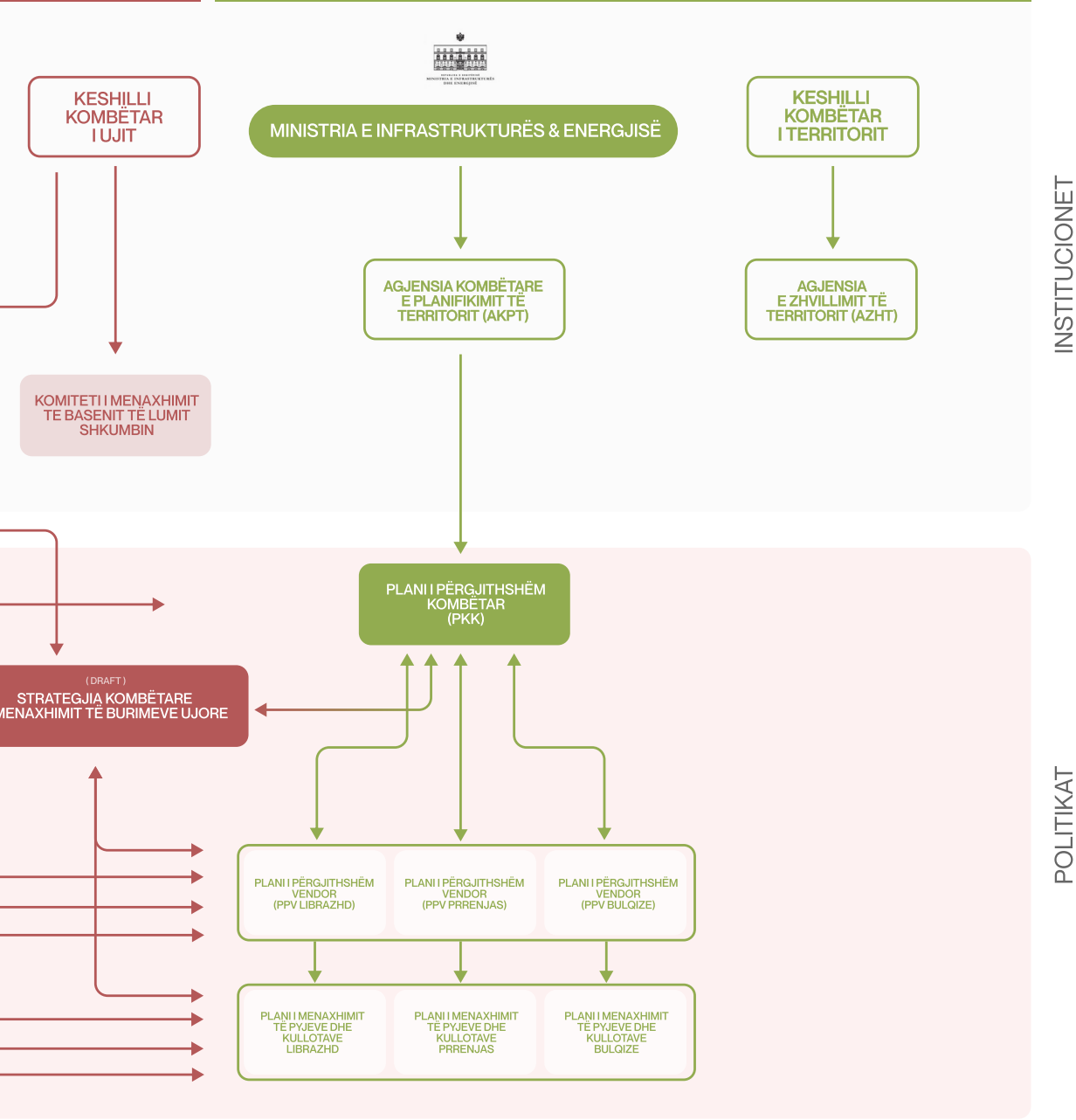
Këto ministri, në bashkëpunim me agjencitë vartëse, mbikëqyrin aspekte të ndryshme të planifikimit dhe zhvillimit, duke përfshirë zonat e mbrojtura, burimet ujore, cilësinë e ajrit, biodiversitetin, bujqësinë, pyjet, energjinë dhe turizmin.

MENAXHIMI MJEDISOR (BURIMET NATYRORE)

PLANIFIKIMI HAPËSINOR

PROJEKTI “RRUGËTIMI DREJT RUAJTJES SË KORRIDOREVE EKOLOGJIKE”

Kjo nismë synon të testojë modele qeverisjeje për zonat ekologjike që ndodhen jashtë mbrojtjes formale. Bashkëpunimi me Administratat e Zonave të Mbrojtura, Bashkitë dhe komunitetet lokale është thelbësor për të siguruar qëndrueshmërinë e këtyre korridoreve. Përmes këtij bashkëpunimi, synojmë të krijojmë një strukturë qeverisjeje që balancon ruajtjen e biodiversitetit me zhvillimin e qëndrueshëm të komuniteteve.

Parku Kombëtar i Alpeve të Shqipërisë, PPNEA

MODELI I VLERËSIMIT TË KORRIDOREVE: VËZHGIMI I ZONAVE EKOLOGJIKE

Për të realizuar këtë qëllim, projekti aplikon një qasje të integruar që **fokuset në zonat ekologjike specifike brenda korridoreve ekologjike**. Përzgjedhja e këtyre zonave bazohet në kritere të mirëpërcaktuara, të tilla si:

Rëndësia ekologjike (p.sh., prania e habitateve kritike dhe llojeve të kërcënuara).

Ndikimi i aktiviteteve njerëzore (p.sh., bujqësia, urbanizimi, turizmi).

Potenciali për lidhjen e habitateve dhe përmirësimin e lidhjes ekologjike.

Metodologjia *Transect Walk* është një nga metodat inovative që përdoret për të vlerësuar këto zona në terren. Ajo përfshin ecje të strukturuar përgjatë një linje të paracaktuar brenda zonave ekologjike, me ndalesa në pika kyçe për të mbledhur të dhëna rreth tre dimensioneve kryesore:

Ekologjik

Biodiversiteti, shëndeti i habitateve dhe burimet natyrore.

Social

Ndikimi dhe ndërveprimi i komuniteteve lokale me mjedisin.

Ekonomik

Potenciali për zhvillim të qëndrueshëm dhe menaxhimi i burimeve natyrore.

Transect Walk - Liqeni i Zi, Radomirë

PSE “TRANSECT WALK”?

Zonat ekologjike nuk janë thjesht habitate për jetën e egër; ato janë gjithashtu hapësira ku njerëzit jetojnë, punojnë dhe ndërveprojnë me natyrën. Transect walk lejon një integrim të dimensioneve humane në procesin e vlerësimit dhe menaxhimit të këtyre korridoreve, duke njohur se roli i njerëzve është po aq i rëndësishëm sa dhe vetë ekosistemet.

Përfitimet e kësaj qasjeje përfshijnë:

Angazhimin e komuniteteve lokale për të ndarë njohuritë e tyre mbi përdorimin tradicional të burimeve natyrore dhe lidhjet kulturore me peizazhin.

Bashkëpunimin ndërsektorial, duke përfshirë studiues, institucione qeveritare dhe organizata joqeveritare për të adresuar sfidat komplekse të ruajtjes.

Vlerësimin e aspekteve socio-ekonomike, duke identifikuar mënyra për të harmonizuar ruajtjen e natyrës me zhvillimin e qëndrueshëm.

Rëndësia e Dimensioneve Humane në Habitata dhe Ekosisteme

Human dimensions, ose dimensionet njerëzore, janë të pandashme nga çdo përpjekje për ruajtjen e natyrës. Njerëzit ndikojnë dhe janë të ndikuar nga ekosistemet ku jetojnë. Transect Walk na ndihmon të kuptojmë:

Si komunitetet përfitojnë nga burimet natyrore, si p.sh., pyjet dhe ujërat, dhe si këto burime ndikojnë në jetesën e tyre.

Perceptimet dhe prioritetet lokale, të cilat janë thelbësore për të krijuar politika dhe strategji që kanë mbështetjen e komuniteteve.

Ndikimin e ndryshimeve mjedisore dhe ekonomike në sjelljen dhe vendimmarrjen e banorëve.

Rezultatet paraprake tregojnë se Transect Walk ndihmon në identifikimin e një baze të fortë për modelimin e qeverisjes së zonave ekologjike, duke siguruar që planet e ardhshme të bazohen në prova të forta dhe në përfshirjen aktive të komuniteteve.

ELDISA ZHEBO, ICIA

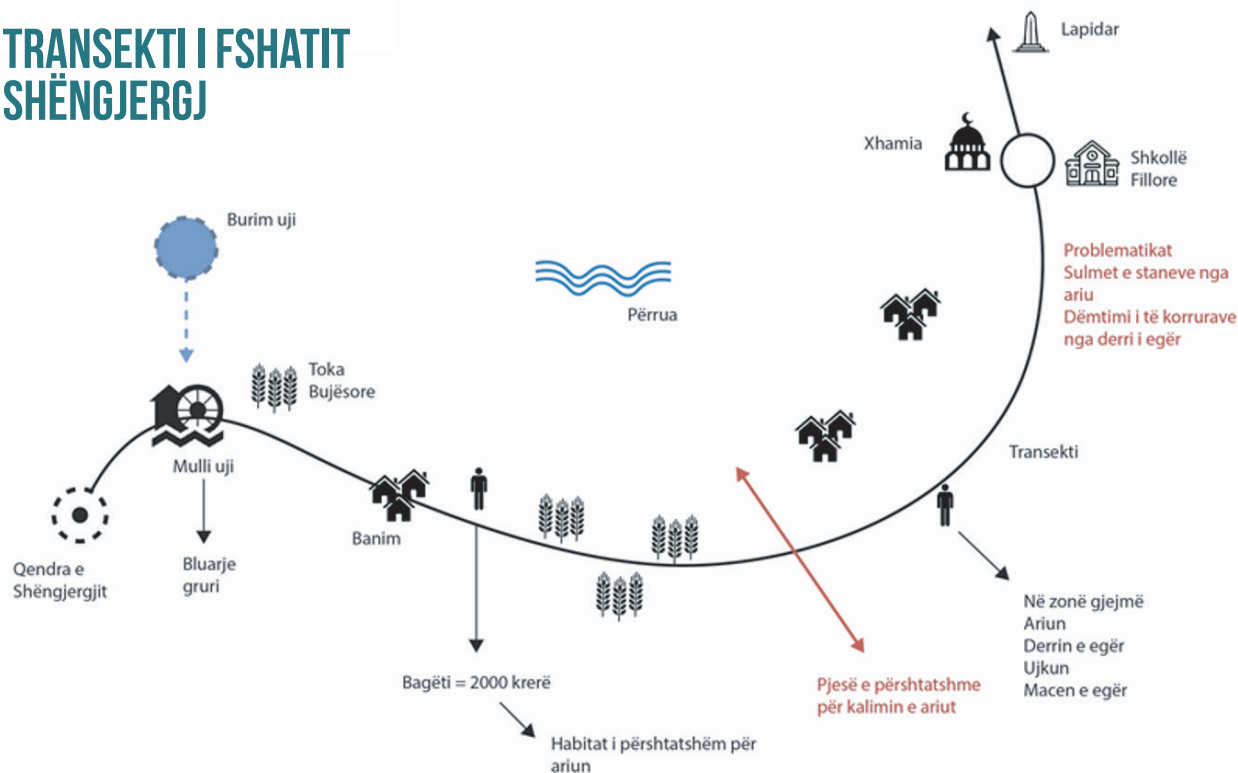
“Përdorimi i kësaj metode na lejon të përfshijmë aktorë nga spektre të ndryshme, nga ekspertë shkencorë deri tek komunitetet lokale, që në fazat e para të procesit. Kjo qasje shumëdimensionale është thelbësore për të kuptuar jo vetëm aspektet ekologjike të këtyre zonave, por edhe ndikimet sociale dhe ekonomike që i formësojnë ato.”

Parku Natyror Mali me Gropa - Bizë - Martanesh, PPNEA

TRANSEKTI I FSHATIT SHËNGJERGJ

+355 4 562 8954 / contact@ppnea.org
Rr. "Janos Hunyadi", Godina 32, Ap. 11 – 1019,
Tiranë, Albania